

Príbeh rytiera Tonka

Nemalo sa to stať, ale stalo sa. Počas prázdnin Tonka rozbolelo brucho. Nechcel sa hrať ani so staršou sestrou Marienkou, ani s mladšou Ruženkou. Ani na obľúbených rytierov, ani na cestovateľov. Ležal v postelke a plakal. Ale už na druhý deň sa opäť pustil na výpravu po brehu riečky Liwiec. Ani on ani jeho rodičia si vtedy ani len nepomysleli, že ho čaká nerovný zápas. Veď kto by pripustil, že keď päťročného chlapca bolí brucho, že naňho útočí rakovina?

Prázdniny v Urloch sa skončili rýchlo. Marienka prvý raz išla do školy, Tonko do materskej škôlky. Páčilo sa mu tam a všetci si ho obľúbili. Za úsmev i fantáziu, za nevyčerpatelnú energiu, huncútsky záblesk v očiach a bláznivé nápady, dobré srdce i bezchybné správanie sa, ako sa na malého rytiera patrí. No najviac za to všetko spolu.

Ale jedného dňa mu bolo zasa horšie. Plakal. Večer sa ocitol na pohotovosti jednej varšavskej nemocnice. Dali mu obštek a bolelo ho to trochu menej, ale v nemocnici sa mu nepáčilo. Bolo to cudzie, divné a malo takú nepríjemnú vôňu. Mama Dorota spomína: „Dobre, že sme aspoň mohli byť s ním.“ Vždy mala hlbokú istotu, že jej deťom sa nemôže stať nič zlé. Prechladnutie, bolenie bruška, osýpky – to hej, ale vážna choroba nie.

A zdalo sa, že táto jej istota vyhráva. Tonko sa čoskoro opäť cítil úplne dobre. Vrátil sa domov. Žiaľ, iba na krátko. Záchvaty bolesti sa opakovali. Príbeh bol stále rovnaký: bolesť brucha, nemocnica, vyšetrenia, obštek a rozhodnutie lekára: „Necháme si ho tu, uvidíme, čo mu je.“ Dorota hovorí: „Spočiatku sme syna zakaždým presviedčali, že tentoraz v nemocnici nezostane. Potom sme už radšej boli ticho.“

A Tonko sa nepýtal. A ako rytier pred ďalšou výpravou si balil svoje poklady. V kovovej škatuľke vo forme londýnskeho autobusu mal listy, obrázky, kresby, fotografie, drobné darčeky od kamarátov. Bez nich nešiel. Začal si na utrpenie privykať, ale zároveň bol náročným pacientom. „Kde mi to vpichnete? Bude ma to bolieť? Čo mi budete robiť?“ Ak bola odpoveď dostatočná, sám odvážne natiahol rúčku.

*„Synček, zomrel by som za teba, keby som mohol.“
Chlapec sa s čoraz väčšou námahou usmieva: „Ale to ja, tatko, zomriem za teba.“*

Bolesť ako dar

Za Tonkovo zdravie sa modlili jeho sestry, deti v škole, Boha prosili rodičia. Len on sám, keď si večer kľakal k modlitbe, mal desiatky iných úmyslov. Takých nezmyselných aj celkom vážnych. Lebo rytier Tonko vedel, že na svete sa mnohé veci dejú ináč, ako by sa mali. A veril, že Pán Boh to môže zmeniť.

V decembri lekári určili diagnózu. Banálna vec – slepé črevo. Bude potrebná operácia. Tonko bol statočný. „Myslela som si, že to znamená šťastný koniec. Keď syn ešte spal v narkóze na pooperačnej izbe, sedela som pri ňom a ďakovala Bohu. Opakovala som, že viac by som už nezniesla,“ hovorí Dorota.

Ale musela, lebo to bol ešte len začiatok. Po sviatkoch sa bolesti vrátili. Ešte častejšie, ešte dramatickejšie. Čoraz ▷

viac dní trávili v nemocnici. Biopsie, gastroskopie, kolonoskopie... Desiatky trubičiek vtlačaných do vnútra čoraz chudšieho tielka, aby vylúčili ďalšie diagnózy. Všetko čoraz bolestnejšie.

Tonko sa pýtal: „Prečo musím byť v nemocnici? Prečo som chorý?“ - „Synček, a keby sa Pán Ježiš na teba pozrel a opýtal sa ťa, či mu pomôžeš niesť jeho kríž. Čo by si odpovedal?“ vysvetľovala mama. „Že áno.“ - „Tak vidíš, Pán Ježiš sa práve na teba pozrel.“

Utrpenia blízkych i vlastné problémy Dorota nosila do spovednice. Spomína: „Jedného dňa sa ma môj spovedník opýtal, či môže Tonka navštíviť.“ Tá návšteva chlapca veľmi zmenila. „Kňaz mi povedal, že každú svoju bolesť môžem darovať Pánu Ježišovi,“ vzrušene potom vysvetľoval svojim rodičom. „Dal mi krížik.“

Maličký drevený krížik v zovretej pästičke putoval s Tonkom po ďalších vyšetreniach. Pichnutie, cievka, sonda. Tonko bozkával krížik a opakoval: „Ježišu, dôverujem ti!“ Spočiatku to šokovalo aj Dorotu a Sebastiána. Lebo človek, aj keď je hlboko veriaci, často sa ošiva pred gestami, ktoré sa spájajú s náboženským nadšením. „No tá detská viera bola ako živel. Rýchlo sme pochopili, že to je niečo mimo nás.“

Slepá medicína

Dorota a Sebastián sa snažia nerozmýšľať, čo by bolo, keby. Keby lekári – ako kázu predpisy – už pri prvej operácii odobrali vzorky zo zväčšených lymfatických uzlín. Mali by Tonka ešte pri sebe, keby známy onkológ netvrdil, že to nemôže byť lymfóm (nádor v lymfatickom systéme), lebo dieťa by s ním toľko neprežilo? Nikto to nevie a nikdy sa ani nedozvie.

Definitívnu diagnózu určila tomografia. Po vyšetrení Dorota pustila syna, aby zabehol na oddelenie. Sama si ešte išla kúpiť kávu – prebdené noci jej dávali zabrat'. Pomaličky išla k výťahu: žena v deviatom mesiaci tehotenstva s pohárom horúcej tekutiny. Dobehol ju mladý lekár: „Počkajte, prosím! Predsa len je to lymfóm.“

Nemocnica na Litovskej ulici bola iná. Nebola to gastrológia, odkiaľ deti odchádzajú po niekoľkých dňoch. Na onkológii je smrť každodenným hosťom. Robí si posmech z lekárskeho diagnóz. Vyberá si deti, ktoré sú na tom relatívne dobre, a necháva žiť tie, ktorým nedávajú nijakú šancu.

Fot. Archivum rodzime
V kostýme mušketeriera na školskom bále

*Tonko sa pýtal:
„Prečo musím
byť v nemocnici?
Prečo som chorý?“
- „Synček, a keby
sa Pán Ježiš na teba
pozrel a opýtal sa ťa,
či mu pomôžeš niesť
jeho kríž. Co by si
odpovedal?“*

V chlapcovom brucho lekári našli obalený „starý“ lymfóm. „Ešte dobre, že sa nerozvinula leukémia,“ potešovali. „Budeme liečiť chemicky.“ Rytier Tonko si toho vytrpel. Vypadali mu vlasy, bolelo ho brucho, stále vracal... Utrpenia, ktoré mohol darovať Pánu Ježišovi, bolo čoraz viac. Žartovný pán ošetrovateľ sa veľmi znepokojoval, že Tonko stále bozkáva krížik, na ktorom je predsa toľko baktérii. A po každom pobozkaní ho zobral a dezinfikoval. Ale Tonko sa cítil tak zle, že krížik bolo treba dezinfikovať každú chvíľu. A navyše bol opäť júl a dalo by sa ísť na prázdniny do Urlov.

„Mama, a čo mi vlastne je?“ opýtal sa. Dorota vysvetlila, že on aj ostatné deti na tomto oddelení majú rakovinu. A že je to veľmi ťažká choroba, na ktorú niektorí ľudia zomierajú. Toto už Tonko

vedel, lebo o chorých na rakovinu sa starala jeho stará mama Terézia, ktorá bola lekárkou v hospici, a teta Viera, ktorá tiež mala rakovinu. „Nepovedala by som ti to, keby som si nebola úplne istá, že sa uzdravíš,“ zdôraznila mama. „A umriem?“ vyzvedal sa ešte Tonko. „Všetci ľudia zomrú. Ja, otec aj ty. Ale len Pán Boh vie, v akom poradí.“

Modlitbový kruh

Kňaz Ján prichádzal k Tonkovi pravidelne. Pripravoval ho na prvé sväté prijímanie. „Je dostatočne zrelý, aby k nemu pristúpil skôr,“ dosvedčil. Stalo sa to na priepustku medzi dvoma chemoterapiami. Keď už netreba brať infúzie, ale odolnosť sa ešte neznižila natoľko, aby odobrala všetky sily. Bol to veľký zážitok – školská kaplnka v Palenicy, kde Tonko chodil do škôlky a Marienka do školy. Rodina, priatelia, dary... Odvtedy Tonko pravidelne pristupoval k spovedi a prijímal Eucharistiu. Dokonca aj vtedy, keď už nemal síl ani na to, aby si kľakol. Pred smrťou prijal ešte sviatosť birmovania. Už nebol obyčajným rytierom Tonkom. Všetkým opakoval: „Som rytierom Pána Ježiša.“

Nádor medzitým ignoroval jednotlivé chemoterapie. Opäť nemocničná hrôza. Operácia. Tonko ostal sám. V tej nemocnici rodičia nemohli ostávať v noci pri deťoch. Plače opustený. Dorota na tie slzy nezabúda, hoci ich nevidela. Nesmie na ne zabudnúť, lebo bude musieť urobiť posledné rozhodnutie – že Tonko zomrie doma.

Žiaľ, ukazuje sa, že nádorové bunky sú živé. Nádor, porušený skalpelom, sa rozrastá závažnou rýchlosťou. Za Tonkovo zdravie sa k Bohu nemodlí už len rodina. Okruh modliacich sa sa neustále zväčšuje. Farnosť, priatelia z Opus Dei, dávní kamaráti zo skautingu. Každý deň prichádzajú smsky: „Svätá omša za Tonka.“ „Stretneme sa na modlitbe.“ Dorota, vždy taká utiahnutá, neváha prosiť o modlitbu cudzích ľudí. Vystupuje z taxíka a keď už zaplatila, hovorí šoférovi: „Môj synček zomiera v nemocnici na rakovinu. Mohli by ste sa zaňho pomodliť?“ Keď vychádza z obchodu, prosí o to isté predavačku. „Spočiatku som sa trochu ostýchala. Ale potom som si pomyslela, že taká prosba nemôže nikoho uraziť, dokonca ani neveriaceho. Ale Tonkovi môže pomôcť. A možno prispeje k tomu, že sa pomodlí niekto, kto sa už dlhé roky nemodlil. A tak sa cez utrpenie môjho

syna vráti k Bohu," vysvetľuje. Čoskoro sa za Tonka modlia ľudia, ktorí nepoznajú ani jeho, ani jeho rodičov.

„To sú vagóny modlitieb, celé transporty modlitieb! Pán Boh ich nemôže ignorovať!“ rozčuľuje sa Tonkova teta. „Musí ich vypočuť!“ Dorota len kýva hlavou. Ne protestuje, nie je v nej vzbura. Začína chápať, že to všetko je napísané kdesi mimo nej. „Nemožno si to mylíť so stratou nádeje, lebo tú sme mali do konca, v hospici, v posledných hodinách, dokonca aj vtedy, keď moje dieťa posledný raz vydýchlo,“ hovorí. „Ale v istej chvíli sa objavila myšlienka, že možno nás Pán Boh vystavil takej skúške, že musíme Tonka sprevádzať do konca jeho pozemského života.“

Vagóny prosieb

Rytier Tonko sa cíti raz lepšie, raz horšie. Keď má sily, lieta po celom oddelení ako živá iskra. Vystrelený šíp. Keď sa cíti horšie, leží, pozerá filmy. Prosi dospelých, aby mu čítali. Dozrieva veľmi rýchlo. Kladie otázky – o zomieraní, o večnom živote, o utrpení. Dorota a Sebastián vedia, že odpoveď musí byť perfektná – pravdivá a pochopiteľná pre šesťročné dieťa. Niet miesta pre odkladanie, nebude čas na opakovanie.

„A ako je v nebi?“ pýta sa. „Pamätáš si posledný príbeh z Narnie, keď všetci prešli na druhú stranu, do novej Narnie? Tam každý dokázal, čo len chcel: jazdiť na bicykli, hovoriť cudzími jazykmi. Tak isto je v nebi.“ - „Prečo musím byť v nemocnici? Prečo som chorý?“ pýtal sa Tonko. „A keby sa Pán Ježiš na teba pozrel a spýtal sa, či mu pomôžeš niesť jeho kríž, čo by si odpovedal...?“

Lekári podávajú Tonkovi najnovší liek. Bez efektu. „Možno pomôže transplantácia kostnej drene,“ hovoria. Sebastián a Dorota vezú syna do Wroclawi. V tamojšej klinike sa podarí odobrať Tonkovi kmeňové bunky. Žiaľ, chlapec dostáva pásový opar. Tri týždne v ďalšej nemocnici. Dorota pri ňom bez prestania bdie, aj keď sa bojí o zdravie ďalšieho, ešte nenarodeného dieťaťa. Je v prvej tretine tehotenstva. Keď Tonko odchádza z nemocnice, o transplantácii sa už nehovorí. Nádor dramaticky postupuje. Aby vedeli, ako rýchlo, lekárom stačí krajčírsky meter – merajú ním obvod bruška.

„Mamka, ocko, ja sa nebojím umierania. Len sa bojím, že budete plakať,“ hovorí chlapec. Profesor rodičom predpovedá, že koniec nastane čoskoro. Keď nádor

Fot. Archivum rodzinné
Prvé sväté prijímanie mal Tonko v školskej kaplnke počas prestávky vo vyučovaní

*„A umriem?“
vzvedal sa ešte
Tonko. „Všetci
ľudia zomrú.
Ja, otec aj ty.
Ale len Pán Boh
vie, v akom
poradí.“*

spôsobí nepriechodnosť čriev, chlapcovi sa už nebude dať pomôcť. Rodičia privážajú do nemocnice Marienku, Ruženku a Tadeáša, aby sa súrodenci mohli rozlúčiť. Tonko je šťastný, oživa.

Dorota a Sebastián znepokojene pozorujú syna. Profesor povedal: „Zelené zvratky.“ Keď sa objavia, ostane už len niekoľko hodín. Tonko vracia. Raz. No choroba náhle začne ustupovať. „Vagóny

modlitieb, transporty modlitieb,“ pripomína si Dorota. Ukazuje sa, že v poslednej chemoterapii, podanej už len preto, aby bol svätý pokoj, bola zložka, ktorú doteraz nepoužili. Zabrala. Po skončení prvej série je nádor oveľa menší. Tonko na priepustku odchádza z nemocnice. Dokonca chodí na prechádzky. Škriabe sa na svoj obľúbený strom. Potom ďalšia a ďalšia séria. „Radosť bola predčasná,“ hovoria lekári. Nádor sa znovu zväčšuje. „Chlapec umrie tak či tak. Môžeme nasadiť ešte jednu chemoterapiu. Takú silnú, že ani jedno dieťa ju ešte neprežilo. Ak to urobíme, zomrie v sanitke alebo na ARO. Ak si ho zoberiete domov, zomrie pokojne obklopený najbližšími,“ vysvetľujú lekári.

Najdôležitejšia lekcia

Dorota aj Sebastián v myslí zápasia. Napokon otec hovorí: „Rozhodni ty, ty si ho porodila.“ Matka nechce, aby Tonko zomieral sám, zaliaty slzami. „Rozho- ▷

Fot. Archivum rodzine

„Mama, tatko, nebojím sa zomierania.“ Tonko (v strede) s rodinou

dla som sa, že ho zoberieme domov. Sľúbili sme si, že nikdy nebudeme rozoberať, či to bolo dobré alebo zlé rozhodnutie.“

Rytier Tonko blázni od radosti. Má ešte dosť síl. „Idem domov a už sa nevrátim do nemocnice,“ chváli sa, keď sa lúči so sestrami, keď ďakuje lekárom. Po príchode domov ďalšia radosť. „Jéj, aká perfektná posteľ, ako letisko... To je naozaj pre mňa? Navždy?!“ teší sa rytier Tonko. Potom dlho so sestrou Marienkou cválajú na posteli ako na koni. Posteľ je naozaj špeciálna. Priviezli ju z hospicu. Požičaná na umieranie. „Áno, poklad, pre teba.“ Dorota a Sebastián ťažko zdržiavajú slzy. „Priviezli sme ju navždy!“

Energia vydržala Tonkovi ešte na jeden deň. Potom už ležal. Otec prestal chodiť do práce. Napriek tomu život v domácnosti beží ako doteraz. Tak sa dohodli. V kuchyni vrčí umývačka riadu, Marienka si robí úlohy. Tadeáš sa driape na stoličky. Tonko sa modlí, každý deň prijíma Eucharistiu. Pomazanie chorých. Zviera krížik, stále obetuje svoje utrpenia Pánu Ježišovi. Rodičia si prenášajú posteľ do jeho izby. Tonko rád leží medzi nimi. Hovorí mu, ako veľmi ho milujú.

Tonko prosí, aby mu priniesli Tadeáša, oddávna čakaného bračeka. Volá aj Ruženku, sestru, s ktorou sa neraz

„Kňaz mi povedal, že každú svoju bolesť môžem darovať Pánu Ježišovi,“ vzrušene potom vysvetľoval svojim rodičom. „Dal mi krížik.“

poškriepil. „Ruženka, ty si taká pekná a taká dobrá. Nezabudni, že ťa mám veľmi rád,“ hovorí jej. Šepká si s Marienkou, s ktorou má svoje tajomstvá. Otec plače: „Synček, zomrel by som za teba, keby som mohol.“ Chlapec sa s čoraz väčšou námahou usmieva: „Ale to ja, tatko, zomriem za teba.“

Nádor v chlapcovom organizme sa búrlivo rozvíja. Zo dňa na deň, z hodiny na hodinu sa množia nové metastázy. Tonko čoraz zriedkavejšie otvára oči. Dorota sa začína modliť, aby Boh skrátil jeho utrpenie.

Je aprílové ráno, sedem hodín. Otec si na chvíľu ide ľahnúť, mama vychádza, aby zobudila Marienku. S vnukom ostáva stará mama Terézia a práve ona je svedkom jeho posledných chvíľ. Pochovali ho o päť dní. Prišli zástupy. Dorota hovorí: „Bola to pokojná, priam milá slávnosť.“

Tonko odišiel, ale priatelia a známi sa stále modlia. Na ďakovnú svätú omšu prišlo mnoho ľudí. Hovorili: „Za Tonkovu krásnu dušu, za jeho život, za lekciu, ktorú nám dal. Naučil nás, ako znášať utrpenie, čo znamená veriť, ako milovať Boha i ľudí.“

Luiza Łuniewska ■